

میرشناسه: سید محمدکاظم طباطبائی، ۱۳۴۴.

عنوان و نام پدیدآور: نقد متن و بررسی شبهات پیرامون نهج البلاغه / سید محمدکاظم طباطبائی
(به سفارش) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی.
مشخصات نشر: قم: مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۸۷ ص.

فروست: متون آموزشی مرکز آموزش الکترونیکی، درس گفتار، ۲۲.

شابک: 978 - 964 - 493 - 986 - 0

وضعیت فهرست نویسی: فیا

پادداشت: بالای عنوان، متون آموزشی مرکز آموزش الکترونیکی.

موضوع: علی بن ابیطالب(ع) - امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه - نقد و تفسیر
Ali ibn Abi - talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Criticism and interpretation

موضوع: علی بن ابیطالب(ع) - امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه - دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
Ali ibn Abi - talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Apologetic works

موضوع: علی بن ابیطالب(ع) - امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه - تحقیق

موضوع: Ali ibn Abi - talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Research

شابک: مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر

پژوهه: دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی

۱۰ پندف کنگره: ۱۳۹۶ ۷۲۳/۸/۲۸ BP

رد پند: ۲۹۷/۸۵۱۵

شابک: ۵۰۴۵۵۸

نقد متن و بررسی شبهات پیرامون نهج البلاغه

سید محمد کاظم طباطبائی

صفحه‌آرا: مهدی خوش‌رفتار اکرم | عراج جلد: ۱ | زبان: فارسی

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث • چاپ: اول/ ۳۹۶ • چاپخانه دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰ • قیمت: ۹۰۰۰ تومان • شابک: ۹۸۶-۰۰-۴۹۳-۹۶۴-۰۷۰

محل بخش

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵، تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۰۵۲۳

فاکس: ۰۲۵۳۷۷۴۰۵۷۱ / ص. پ ۴۴۶۸ / ۳۷۱۸۵

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹، تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۰۵۲۵

شهری، حرم حضرت عیدالاعظم حسینی (ع)، صحن کاشانی، تلفن: ۵۵۹۵۲۸۶۲

<http://darolhadith.ir>

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

۹۷۸۰۹۶۴۰۰۰۰۰۰۰۰

درس
گفتار
۲۲

مستون آموزشی مرکز آموزش لکچر نوی

تقدیم و بررسی شہات
پیرامون حج البلاغہ

سید محمد کاظم طباطبائی

کتابت و نشر کتاب
دانش و آفاق
وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرف

سخن‌مستنا

با عنوان مجموعه «متون تدوینی نشر مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث» است. این متون از آغاز تأسیس مرکز - سال ۱۳۸۳ - تاکنون به نوان منابع درسی دانشجویان در مقاطع کارشناسی و ارشد همواره تدریس می‌شود. بخشی از متون آموزشی مرکز، توسط ناشران دانشگاهی، چاپ و منتشر شده است، از سال ۱۳۹۵ مرکز تصمیم گرفته تا این منابع را به صورت ذیل آماده و منتشر نماید:

دروس نوشتار

این اصطلاح به عنوان غلاق می‌شود که استاد افزون بر تدریس، مطالب دروس را قلمی ذکر کرده است.

دروس

این عنوان به بخشی از جزوات آموزشی، اطلاق می‌شود که به جهت فقدان متن مکتوب یا منبع مقبول دراز ساده درسی، همان استاد در تولید بسته‌های درسی چند رسانه‌ای، پیاده‌سازی از بازنویسی و تفسیرات ویرایشی، برای تسهیل در مطالعات و آزمون، به صورت متن آماده می‌شود. امید است صاحبان این آثار فرصت یابند تا این دروس را به کتاب‌های منقح تبدیل نمایند.

شایان ذکر است که با توجه به فقر منابع در موضوعات کتاب‌ها و یا نگاه‌های نو صاحبان آثار، بسیاری از این جزوات در مراکز معتبر دانشگاهی و حوزوی در حال تدریس است.

از خوانندگان گرامی به جهت برخی کاستی‌های احتمالی در ویرایش و یا استنادها، که از ناحیه مرکز - و نه صاحبان آثار - رخ داده، صمیمانه عذرخواهیم.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
----	-------

درس اول: راز ماندگاری نهج البلاغه

۱۳	راز ماندگاری نهج البلاغه
۱۷	عوامل ماندگاری نهج البلاغه
۱۸	علت واکنش مخالفان شیعه نسبت به نهج البلاغه
۱۹	انواع شبهات پیرامون نهج البلاغه
۱۹	۱. شبهاتی پیرامون استناد نهج البلاغه
۲۰	۲. شبهاتی پیرامون مثنون نهج البلاغه
۲۰	سیر تاریخی شبهه افکنی در ارتباط با استناد نهج البلاغه
۲۰	۱. مرحله اول شبهه افکنی
۲۳	۲. مرحله دوم شبهه افکنی

درس دوم: شبهات استنادی مطرح شده پیرامون نهج البلاغه (۱)

۲۶	شبهه استناد نهج البلاغه به سید مرتضی یا افرادی غیر از امیرالمؤمنین (ع)
۲۹	شبهه انتقاد از صحابه پیامبر (ص) در نهج البلاغه
۳۳	شبهه وجود آرایه‌های ادبی در نهج البلاغه
۳۶	شبهه وجود مطالب علمی و فلسفی در نهج البلاغه
۳۶	شبهه وجود توصیف‌های دقیق در نهج البلاغه

درس سوم: شبهات استنادی مطرح شده پیرامون نهج البلاغه (۲)

۴۰	شبهه وجود سخنانی در خصوص مذمت دنیا و زهد در نهج البلاغه
۴۳	شبهه طولانی بودن برخی خطبه‌ها و نامه‌ها
۴۵	شبهه وجود مطالب غیبی و پیش‌گویی‌ها در نهج البلاغه

شبهه خالی بودن کتاب‌های ادبی و تاریخی از خطبه‌های نهج‌البلاغه ۴۶

درس چهارم: بررسی شبهات متنی مطرح‌شده پیرامون نهج‌البلاغه

شبهات متنی مطرح‌شده پیرامون نهج‌البلاغه	۴۹
۱. دسته اول: تحقیر مخاطب	۴۹
۲. دسته دوم: مخالفت با مبانی شیعه	۵۱
۱ - ۲. شبهه جبر	۵۱
۲ - ۲. ارض با ضمانت	۵۱
۲ - ۲. حق ضمانت	۵۲
۲ - ۱. کثرت	۵۳
۳. دسته سوم: خرداندن وضعیت اسفبار آینده	۵۳
۴. دسته چهارم: عیب‌جویی و حق را نسبت به زنان	۵۴
۵. دسته پنجم: انتقاد سیاسی امام علی (ع)	۵۵
۶. دسته ششم: صنفی بودن اخلاق	۵۶
۷. دسته هفتم: خودستایی	۵۷

درس پنجم: مراحل پاسخ‌گویی به شبهات متنی

مراحل پاسخ‌گویی به شبهات متنی	۶۰
۱. مرحله اول: شناسایی دقیق شبهه و تبیین آن از نظر شبهه‌کننده	۶۰
۲. مرحله دوم: توجه و شناسایی مخاطب شبهه	۶۱
۳. مرحله سوم: تشکیل پرونده علمی درباره متن صادره	۶۳
۴. مرحله چهارم: تشکیل پرونده علمی از طرح شبهه و پاسخ‌ها	۶۴
۵. مرحله پنجم: بررسی نقادانه	۶۵
۶. مرحله ششم: تبیین نظر مختار	۶۶
۷. مرحله هفتم: ارائه متن علمی و منطقی	۶۶

درس ششم: بررسی شبهه نقصان عقل در زنان (خطبه ۸۰)

شناسایی و تبیین دقیق شبهه نقصان عقل در زنان از منظر شبهه‌کنندگان	۶۸
شناسایی و توجه به مخاطبین شبهه	۷۱
تشکیل پرونده علمی درباره حدیث	۷۱
تشکیل پرونده علمی از کارهای انجام‌شده درباره روایت	۷۲
بررسی نقادانه	۷۳
مراد از عقل در این روایات	۷۵
تقسیمات عقل	۷۵

۷۶	تبیین نظر مختار.....
۷۶	۱. نظریه اول: پذیرش مطلق روایت.....
۷۶	۲. نظریه دوم: عدم پذیرش روایت.....
۷۷	۳. نظریه سوم: ناظر بودن روایت به مصداق شخصیه.....
۷۷	۴. نظریه چهارم: مراد از عقل در این روایت، عقل تجربی است.....
۷۷	۵. نظریه پنجم: توقف.....
۷۸	۶. نظریه ششم: عدم حجیت این روایات.....
۷۸	۷. نظریه هفتم: مراد از عقل در این روایت، عقل نظری.....
۷۸	۸. نظریه هشتم: مراد از عقل در این روایت، عقل ابزاری.....
۷۸	۹. نظریه نهم: تفاوت بین عقل و عاطفه در زنان و مردان.....
۸۰	ارائه متن علمی و فقهی.....

درس نهم: بررسی شبهات متنی مطرح شده پیرامون خطبه ۲۲۸

۸۴	شبهه متنی نمجید امام علی (ع) از خلیفه دوم: مر بن خطاب.....
۸۵	موافقان نظر ابن ابی الحدید.....
۸۵	مخالفان نظر ابن ابی الحدید.....
۸۶	بررسی خطبه از نظر محتوایی.....
۸۶	بررسی استناد خطبه ۲۲۸ نهج البلاغه.....
۸۹	نظر علامه شوشتري در خصوص خطبه ۲۲۸.....
۸۹	نظر شهید مطهری در خصوص خطبه ۲۲۸.....
۹۰	دلیل نقل این سخن توسط امام علی (ع).....
۹۱	رویکرد محققان شیعه.....
۹۱	۱. رویکرد نخست.....
۹۱	۲. رویکرد دوم.....
۹۲	۳. رویکرد سوم.....
۹۱	پاسخ شبهه.....

درس هشتم: بررسی شبهات متنی مطرح شده پیرامون خطبه ۵۷

۹۶	فرازی از خطبه ۵۷ نهج البلاغه.....
۹۶	شبهه اول.....
۹۷	شبهه دوم.....
۹۸	تشکیل خانواده حدیثی.....
۹۸	دسته بندی روایات از دیدگاه امام خمینی (ع).....

۹۸.....	۱. دسته اول
۹۹.....	۲. دسته دوم
۱۰۰.....	۳. دسته سوم
۱۰۲.....	جمع‌بندی دیدگاه امام خمینی علیه السلام
۱۰۳.....	شبهه سوم
۱۰۳.....	پاسخ شبهه دوم
۱۰۴.....	پاسخ شبهه سوم
۱۰۵.....	پاسخ شبهه اول

درس نهم: شبهات مطرح‌شده پیرامون نامه ۶

۱۰۸.....	فرازی از نامه ۶ نهج البلاغه به معاویه
۱۰۹.....	شبهات مطرح‌شده پیرامون این نامه
۱۰۹.....	۱. شبهه برخی متفکران غربی
۱۱۳.....	۲. شبهات اهل سنت
۱۱۳.....	۱ - ۲. شبهه حقانیت خلافت امامان پیشین به استناد این کلام
۱۱۶.....	۲ - ۲. شبهه نادرستی روایت امام علی علیه السلام مبنی بر عصب خلافت آن حضرت

درس دهم: بررسی شبهه عدم جبر و اختیار در نهج البلاغه

۱۲۰.....	شبهه جبر و اختیار در نهج البلاغه
۱۲۲.....	پاسخ شبهه
۱۲۵.....	رابطه تدبیر انسان با علم و تقدیر الهی

درس یازدهم: بررسی شبهه متنی استفاده از عبارات تغییرآمده در نهج البلاغه

۱۲۸.....	شبهه استفاده از عبارات تحقیرآمیز در نهج البلاغه
۱۳۱.....	پاسخ شبهه
۱۳۱.....	۱. توجه به فضای صدور سخن
۱۳۱.....	۲. توجه به حجم نهج البلاغه نسبت به کل سخنان امام علی علیه السلام
۱۳۲.....	۳. تقطیع خطبه‌ای از امام علیه السلام و پراکندگی آن در نهج البلاغه
۱۳۲.....	۴. توجه به اقتضای فصاحت و بلاغت
۱۴۴.....	۵. شخصیت‌شناسی مخاطب، هنگام صدور کلام

درس دوازدهم: بررسی شبهه متنی خودستایی امام علی علیه السلام در نهج البلاغه

۱۳۸.....	شبهه متنی خودستایی امام علی علیه السلام از خود در نهج البلاغه
۱۴۵.....	پاسخ شبهه

درس سیزدهم: بررسی شبهه متنی صنفی بودن اخلاق در نهج البلاغه

شبهه متنی صنفی بودن اخلاق در نهج البلاغه	۱۵۰
پاسخ شبهه	۱۵۱
۱. تشکیک پرونده علمی	۱۵۱
۲. تشکیل پرونده علمی از فهم پیشینیان در خصوص شبهه	۱۵۳
۳. بررسی نقادانه	۱۵۳
۴. ارائه مترادف علمی و منطقی	۱۵۴

درس چهاردهم: بررسی شبهات متنی مطرح شده پیرامون خطبه ۲۰۵ و ۲۱۶

شبهات عدم عصمت امام مؤمنین علیه السلام	۱۵۷
تشکیل پرونده علمی از پاسخ‌ده به شبهه	۱۵۸
شبهه نفی مشورت توسط امام علی علیه السلام	۱۶۰
پاسخ شبهه عدم عصمت امام مؤمنین علیه السلام	۱۶۰
پاسخ شبهه نفی مشورت توسط امام علی علیه السلام	۱۶۳

درس پانزدهم: بررسی تعدادی از شبهات متنی مطرح شده پیرامون نهج البلاغه

مراد از «فقر» در حکمت ۱۶۳	۱۶۸
مراد از «آسایش انسان باکمی عائله» در حکمت ۱۴۱	۱۷۰
مراد از «عذریذیری خداوند در شصت سالگی انسان» در حکمت ۳۲۶	۱۷۱
مخاطب امام علی علیه السلام در نامه ۴۱	۱۷۲
مراد از «فتزت و شل» در خطبه‌های ۸۹ و ۱۵۸	۱۷۴

درس شانزدهم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نهج البلاغه و هویت الهی - انسانی	۱۷۷
نهج البلاغه و آسیب‌های وارد به آن	۱۷۸
هدف از نقد نهج البلاغه	۱۸۰
میزان مطالب قابل نقد در نهج البلاغه	۱۸۱
مروری بر گام‌های مهم در پاسخ‌گویی به شبهات متنی در نهج البلاغه	۱۸۱
فهرست منابع و مآخذ	۱۸۵
آثار منتشر شده دانشگاه قرآن و حدیث	۱۸۸

مقدمه

نهج البلاغه، گزیده‌ای بی‌نظیر و ادیبانه از سخنان و نامه‌های امیر مؤمنان (علیه السلام) است که از ابتدای عرضه به جهان اسلام مورد توجه موافقان و مخالفان قرار گرفته است. به موازات اقبال و انظار مسلمانان شیعه و سنی، شبهات استنادی درباره کتاب و چگونگی استناد آن به امیر مؤمنان (علیه السلام) در سده‌های مخالفان مطرح شده و پاسخ‌های مناسب نیز بدان داده شده است.

افزون بر شبهات استنادی، گاه شبهات مضمونی و محتوایی نسبت به برخی از مطالب موجود در نهج البلاغه یافت می‌شود که نیازمند دقت و تأمل بیشتر است. متونی که ممکن است به ظاهر تحقیر مخاطب، جبر و اختیار، تعارض با عصمت الهی بودن یا مردمی بودن حکومت امام (علیه السلام)، مباحث مرتبط با زنان، خودستایی و... را به ذهن مخاطب متبادر کند. برخی از این شبهه‌ها در این مجموعه مورد اشاره قرار گرفته و پس از تفسیر و تبیین سیم روش مطلوب علمی پاسخگویی به شبهات، پاسخ هر شبهه به تفصیل بیان شده است.

شایسته است در این مجال از مدیران پیشین و کنونی دانشکده مجاز و علوم حدیث، تشکر کنم که این مجموعه با تأکید آنان تولید و با پیگیری آنان به صورت مکتوب درآمد. همچنین از سرکار خانم رضایت دامت توفیقاتها که زحمت آماده سازی نهایی متن مکتوب را بر عهده داشتند تشکر می‌کنم.

سید محمد کاظم طباطبایی